

WITTE HORENTJES VAN SKENEOPSIS PLANORBIS (FABRICIUS, 1780),
BITTIUM RETICULATUM (DA COSTA, 1778), CHAUVETIA MINIMA
(MONTAGU, 1803) EN OENOPOTA RUFA (MONTAGU, 1803) OP HERM
door

D.F. Hoeksema

In gruis, dat ik in juli 1979 verzamelde op het beroemde Shell Beach van het Kanaaleiland Herm, vond ik witte horentjes van een viertal molluskensoorten die 'normaal' bruingekleurde huisjes bezitten. Hieronder volgt een overzicht van de betreffende vondsten met enkele slotopmerkingen.

Skeneopsis planorbis (Fabricius, 1780)

Van de ca. 150 gevonden exemplaren is een 50-tal voor een deel vuilwit van kleur: 5 zijn geheel wit, van de andere 45 horentjes is de protoconch (= de eerste $1\frac{1}{2}$ winding) duidelijk donkerder getint, in enkele gevallen zelfs donkerbruin van kleur. De overige 100 schelpjes variëren van licht geelbruin - met vaak weer een donkerder top - tot vrijwel egaal donkerbruin.

Materiaal van de Bretonse kust (Concarneau en Sables-d'Or-les-

Pins), gezien in de kollektie van mevrouw Keukelaar, vertoont dezelfde kleurschakeringen.

Volgens Fretter & Graham (1978: 226) kleurt S. planorbis zijn huisje kastanjebruin, de top het donkerst en de mondrand het lichtst (tot donker biscuitkleurig).

Meldingen van (ten dele) witte exemplaren in de literatuur zijn me niet bekend.

Bittium reticulatum (Da Costa, 1778).

Tussen de vele bruine horentjes bevond zich één gelig-wit exemplaar. Verduin (1976: 135) vestigde de aandacht op het voorkomen van witte exemplaren van Bittium latreillii (Payraudeau, 1826). Van B. reticulatum was me deze mogelijkheid niet bekend.

Chauvetia minima (Montagu, 1803).

Onder de ca. 250 gevonden horentjes bleken zich twee helderwitte exemplaren te bevinden. Uit de literatuur was me niet gebleken dat ik dit kon verwachten.

Oenopota rufa (Montagu, 1803).

Het voorkomen van witte exemplaren van O. rufa is minder onbekend. McMillan (1973: 55) vermeldde melkwit als mogelijke kleur van O. rufa; Nordsieck (1968: 157) betitelde deze witte schelpjes met 'var. lactea'. In het Hermse materiaal bleken 5 van de 60 exemplaren wit te zijn.

Een mogelijke verklaring van het vaak grote kleurverschil tussen de protoconch en de rest van de schelp van S. planorbis kan zijn de verandering van voedsel bij de overgang van het eikapsel naar een vrij-kruipend bestaan. Wellicht heeft dan het voedsel dat Herm en Bretagne bieden veel (ten dele) lichtgekleurde en vuilwitte horentjes tot gevolg. Verder is het niet onwaarschijnlijk dat het (voor een deel) wit zijn van sommige schelpjes het gevolg is van ontkleuring door verwerking. Opvallend in dat geval is dat de protoconch, mogelijk door een andere kalkstructuur, de bruine kleur naar verhouding beter schijnt vast te houden dan de rest van de schelp.

Aangezien de witte schelpjes van B. reticulatum, C. minima en O. rufa alle totaal wit zijn, is hier vermoedelijk sprake van albinisme; dwz. van een erfelijk bepaald ongekleurd blijven van de schelp. De schelp krijgt dan dus de 'kleur' van het materiaal waaruit de schelp is opgebouwd. Het is in dat geval goed mogelijk dat op Herm meer albinoschelpen (zullen) aanspoelen van deze drie soorten. Immers indien binnen een bepaalde populatie de eigenschap albinisme voorkomt, kan die volgens de wetten van de erfelijkheidsleer vroeg of laat weer tot uiting komen.

Resteert nog op te merken dat albinisme van de schelp kan optreden onafhankelijk van albinisme van het dier. Of van bovengenoemd drietal ook de dieren albinotisch waren, was natuurlijk niet na te gaan. In Basteria zijn lezenswaardige artikelen over dit onderwerp gepubliceerd door Henrard (1936, 1937) en Van Dalsum (1947, 1951).

LITERATUUR:

- DALSUM, J. VAN, 1947. De kleurvariëteiten van Planorbis corneus (L.).- Basteria 11: 100-109.
- DALSUM, J. VAN, 1951. Over de invloed van de temperatuur op de kleur van Planorbis corneus (L.) var. rubra Oldham.- Basteria 15: 59-61.
- FRETTER, V., & A. GRAHAM, 1978. The prosobranch mollusca of Britain and Denmark, Part 4 - Marine Rissoacea,- J. Moll. Stud. Suppl. 6: 153-241.

- HENRARD, J.TH., 1936-1937. Over Albinisme bij Gastropoden; I, II en III.- Basteria 1: 20-22, 31-38; 2: 7-12.
- McMILLAN, N.F., 1968, herdruk 1973. British Shells: I-XII; 1-196. Wayside and Woodland series. London: Warne.
- NORDSIECK, F., 1968. Die europäischen Meeres-Gehäuse-schnecken (Prosobranchia). Vom Eismeer bis Kapverden und Mittelmeer: I-VII, 1-273. Stuttgart: Gustav Fischer Verlag.
- VERDUIN, A., 1976. On characters, variability, and distribution of the European Marine gastropods *Bittium latreillii* (Payraudeau) and *Bittium lacteum* (Philippi).- Basteria 40: 133-142.